

Vergaderjaar 1990-1991

20 588

Invordering van Rijksbelastingen anders dan invoerrechten en accijnzen

Nr. 36

VERSLAG VAN EEN MONDELING OVERLEG

Vastgesteld 18 juni 1991

De vaste Commissie voor financiën¹ heeft op 23 mei 1991 mondeling overleg gevoerd met de staatssecretaris van Justitie en de staatssecretaris van Financiën over hun brief van 4 juli 1990 (Kamerstuk 20 588, nr. 31) en over het rapport van de Interdepartementale werkgroep **Voorrecht en bodemrecht**. Het mondeling overleg is schriftelijk voorbereid (zie hiervoor Kamerstuk 20 588, nr. 34).

Van het gevoerde overleg brengt de commissie als volgt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissie

De heer **Vreugdenhil** (CDA) stelde vast dat het bij het voorrecht en het bodemrecht gaat om een effectieve inning van krachtens de fiscale wetgeving verschuldigde bedragen enerzijds en de rechtsbescherming van de belastingschuldige en zijn crediteuren anderzijds. Dit resulteert onvermijdelijk in een spanningsveld waarin de politiek, gehoord de verschillende partijen en de geluiden uit de fiscale wetenschap, een beslissing moet nemen. Het lijkt weinig zinnig het bedrijfsleven te horen: het bodemrecht wordt algemeen afgewezen en alternatieven kunnen en mogen niet van deze zijde worden verwacht. De uitslag van het gevoerde overleg was dan ook te voorspellen. Wel kunnen belanghebbenden uitgewerkte mogelijkheden worden voorgelegd met het verzoek hun technische bezwaren aan te geven. Die kunnen vervolgens worden afgewogen, tegen elkaar, maar ook tegen het belang van de invordering. Helaas is deze werkwijze niet gevolgd.

De heer Vreugdenhil uitte zijn waardering voor de grote technische juridische kennis van de werkgroep. De samenstelling is echter zodanig dat geen nieuwe visie of nieuwe ideeën verwacht mogen worden. De voorzitter was eerder secretaris van de Commissie-Houwing en de leden waren allen betrokken bij de voorbereiding van de Invorderingswet. Zo kan van een frisse aanpak geen sprake zijn. De tijdens de behandeling van de Invorderingswet in de Kamer geopperde bezwaren tegen het bodemrecht, vonden dan ook onvoldoende weerklank. Bij een gesprek met de werkgroep was de heer Vreugdenhil wel gebleken dat het bodemrecht moet en zal blijven, of beter gezegd: er weer moet komen. Het bodemrecht dat vooral was bedoeld tegen misbruik van reële

¹ Samenstelling:

Leden: Koning (VVD), voorzitter, Van Houwelingen (CDA), Schutte (GPV), De Korte (VVD), Tommel (D66), Linschoten (VVD), Paulis (CDA), Vermeend (PvdA), Brouwer (Groen Links), G. H. Terpstra (CDA), Melkert (PvdA), ondervoorzitter, Smits (CDA), Reitsma (CDA), Vreugdenhil (CDA), Vriens-Auerbach (CDA), Van Rijn-Vellekoop (PvdA), Van der Vaart (PvdA), G. de Jong (CDA), Ybema (D66), Vacature PvdA, Vacature PvdA, A. de Jong (PvdA) en Kersten (PvdA).

Plv. leden: Van Rey (VVD), Leers (CDA), Van Dis (SGP), Van Erp (VVD), Groenman (D66), Weisglas (VVD), Gerritse (CDA), Schoots (PvdA), Rosenmöller (Groen Links), Hillen (CDA), Van Traa (PvdA), Wolters (CDA), Van de Camp (CDA), Schartman (CDA), De Leeuw (CDA), Van Zijl (PvdA), Verspaget (PvdA), Van Iersel (CDA), Wolffensperger (D66), Leerling (RPF), Van Nieuwenhoven (PvdA), Vacature PvdA en Van Otterloo (PvdA).

eigendom, is als het ware verstoord door het eigendom tot zekerheid dat in de jurisprudentie in het einde van de jaren twintig tot regel is geworden. Zou het voorrecht niet worden verlaagd, dan zou de Ontvanger geen behoefte meer hebben aan het bodemrecht door het vervallen van de zekerheidseigendom en de introductie van het bezitloos pandrecht.

De heer Vreugdenhil herinnerde eraan dat zijn fractie bij de openbare behandeling van de nieuwe Invorderingswet als belangrijkste bezwaar tegen het bodemrecht heeft genoemd de ongelijke behandeling ter zake van roerende goederen bevoorrechte crediteuren. De object-financiers die, gelet op de massaliteit, moeilijk een analyse kunnen maken van de jaarcijfers van al hun cliënten, krijgen de zwarte piet toegespeeld. Bij overleg op het ministerie heeft een van de deskundigen gesproken over de beperking van het bodemrecht naar de aard van de goederen? De heer Vreugdenhil meende dat dit altijd iets willekeurigs zal hebben. Waarom wel op de inventaris en niet op de goederen. Hij zag niet in hoe onderscheid naar de aard van de goederen kan worden gerechtvaardigd tegenover diegenen die op die goederen zekerheid hebben of financieel eigendom. In feite heeft dit dan ook betrekking op rechtsfiguren, zo meende hij. Het is onduidelijk waarom het bodemrecht niet zal gelden voor leaseconstructies en wel voor constructies als het eigendomsvoorboud of fiduciaire eigendom. Ook vanuit het bedrijfsleven is opgemerkt dat moeilijk onderscheid kan worden gemaakt en dat dit bovendien tot vreemde resultaten leidt. Als voorbeeld wees hij op de leverantie van bier: wordt dit op tank geleverd, dan valt de tank onder het nieuwe bodemrecht; wordt het op fust geleverd, dan valt het fust niet onder het bodemrecht. Dit onderscheid tussen lease-financiers en andere financiers van een bedrijf is niet te motiveren en lijkt in strijd met artikel 1 van de Grondwet, dat discriminatie, op welke grond dan ook, niet toestaat.

De Koninklijke Broederschap van Ontvangers (KBO) wijst er in een brief op dat een aantal nieuwe begrippen wordt geïntroduceerd. De heer Vreugdenhil vreesde dat die aanleiding zullen geven tot nieuwe jurisprudentie en veel tijd zullen vragen van de rechterlijke macht. Het begrip «bestemd om blijvend te worden gebruikt» bij voorbeeld kan bij verpakkingen problemen opleveren en ook een begrip als «overwegend tot zekerheid strekkende rechten van derden» zal verwarring opleveren. De introductie van nieuwe begrippen moet dan ook zoveel mogelijk worden vermeden.

Ter zake van de rangorde van het voorrecht – beneden pand – voert de werkgroep geen nadere argumentatie aan, zo vervolgde hij. De werkgroep besteedt geen aandacht aan het verschil in benadering door de Tweede Kamer van het voorrecht en het bodemrecht. De Ontvangers zijn tegen verlaging van de positie van het voorrecht.

Naast hun argumenten pleit ook de wens tot duidelijke wettelijke regelingen voor verhoging van het voorrecht. De heer Vreugdenhil meende dat de vraag gewettigd is of c.q. in hoeverre de kredietverstrekking aan Nederlandse bedrijven gevaar loopt bij een uitbreiding van het bodemrecht. Het bedrijfsleven heeft verschillende verzachtingen voorgesteld. In de eerste plaats: het voorrecht geldt niet voor openstaande aanslagen ouder dan één jaar, uiteraard vermeerderd met de periode dat uitstel is verleend. Dit idee lijkt niet onredelijk en is eenvoudig uit te voeren. Hij verwees naar de motie-Vreugdenhil c.s. (Kamerstuk 17 050, nr. 128) waarin de regering wordt gevraagd wetgeving voor te bereiden ingevolge welke in de toelichting bij de jaarrekening een specificatie dient te worden opgenomen van de verschuldigde belastingen en premies. Ook in dit verband zou dit voordelen bieden, zo veronderstelde hij. In de tweede plaats wordt voorgesteld: het voorrecht geldt slechts boven pand ter zake van

pandrecht gevestigd binnen een bepaalde periode, bij voorbeeld één of twee jaar. Op deze wijze komt het oude anti-misbruik-karakter weer enigszins naar voren. Dit is weliswaar ook een sympathieke gedachte, maar niet zo eenvoudig uit te voeren. Het risico is niet denkbeeldig dat bij voorbeeld banken op deze regel zullen anticiperen en bij de aanvang van de kredietverlening of in een vroeg stadium het stil pandrecht van de debiteuren zullen vragen.

De heer Vreugdenhil was van mening dat het de voorkeur verdient de positie van de Ontvanger gelijk te stellen met die van de (stille) pandcrediteuren. Daarbij zou kunnen worden vastgelegd dat een bepaald percentage van de waarde van het goed (bij voorbeeld 50 procent) altijd overblijft voor de (stille) pandkrediteuren dan wel dat zal worden overgegaan tot een pons-pondsgewijze verdeling. Dit open stelsel biedt de Ontvanger meer mogelijkheden, zo stelde hij vast.

Het belangrijkste argument van de werkgroep voor handhaving van het bodemrecht is de dreigende werking die ervan uitgaat. De budgettaire resultaten van de executies zijn immers niet zo groot. Die dreiging blijft bestaan bij verhoging van het voorrecht in de rangorde. Het grotere draagvlak zal ertoe leiden dat in nog minder gevallen zal worden overgegaan tot executie. Het argument dat de administratie van uur tot uur moet worden bijgehouden, gaat niet op wanneer het voorrecht van de fiscus boven of gelijk met pand wordt gesteld. De Ontvanger kan steeds de executies en het overschot (eventueel de genoemde 50 procent) ter beschikking houden van de andere zakelijk gerechtigde crediteuren. Ingeval toch uitwinning plaatsvindt, kan de pandhouder worden gesubrogeerd in de rechten van de Ontvanger, een en ander analoog aan de regeling inzake de aansprakelijk gestelde. Praktisch gesproken zullen de problemen niet zo groot zijn. De huisbankier is in het algemeen de grootste bevoorrechte crediteur en mag zeker in staat worden geacht met de andere bevoorrechte crediteuren een regeling te treffen.

De heer Vreugdenhil herinnerde eraan dat de toenmalige staatssecretaris van Financiën bij de behandeling van het initiatief-wetsvoorstel Kombrink heeft voorgerekend dat de mogelijkheid dat ook de Ontvanger het faillissement kan aanvragen, een budgettair voordeel van 100 mln. zal opleveren. Nu is echter onzekerheid ontstaan over de opbrengst van de invoering van de Invorderingswet 1990. De budgettaire schade van het verlagen van het voorrecht wordt laag geschat, maar het lijkt verstandig, ook uit budgettaire overwegingen, dit experiment niet door te voeren. Minstens gelijk aan pand geeft een meer zekere uitkomst. Door de werking van de verliescompensatie is een en ander niet erg relevant voor de inkomsten- en vennootschapsbelasting. Het gaat in hoofdzaak om gelden die een onderneming heeft ingehouden voor omzet- en loonbelasting.

Met het oog op de problematiek rondom de lease-contracten (de vraag: gaat het om «operational-lease» of «finance-lease») moet het bedrijfsleven vooraf duidelijkheid kunnen krijgen. De heer Vreugdenhil meende dat een centraal punt, een groot «O», dit zou moeten regelen om verwarring te voorkomen.

Een algehele aansprakelijkheidsstelling in het kader van een fiscale eenheid gaat erg ver, zo vervolgde hij. Al eerder is erop gewezen dat de fiscale eenheid bij een deconfiture van een dochtermaatschappij niet goed werkt. Het probleem dat de moedermaatschappij bij een dergelijke deconfiture een vermindering van de vennootschapsbelasting geniet («carry-back»), kan worden opgelost indien terzake van het «genieten» van het verlies door de moedermaatschappij een schuld zou ontstaan jegens de dochtermaatschappij.

Het standpunt van de Commissie-Houwing over het voorrecht bij verhaal van bijstandskosten is niet overtuigend, zo meende hij. Het is van

groot belang dat ten onrechte genoten bijstandsmiddelen kunnen worden verhaald. Een hoog voorrecht voor gemeenten zal hier zeker stimulerend werken.

De heer Vreugdenhil kwam tot de conclusie dat het de voorkeur verdient een regeling uit te werken waarbij de Ontvanger minimaal eenzelfde positie inneemt als de pandhouder. Daarbij dienen dan ook de eerder genoemde varianten in beschouwing te worden genomen. Mocht de uitwerking op onoverkomelijke bezwaren stuiten, dan moet ervan worden uitgegaan dat het voorrecht van de fiscus komt vóór pand. Het bodemrecht «nieuwe stijl» kan dan vervallen. Voor het overige sprak de gedachte van een zekere opschoning van voorrechten hem wel aan.

De heer **Vermeend** (PvdA) zei grote bezwaren te hebben tegen het voorstel tot verlaging van het voorrecht. Het lijkt weinig zinnig en de ingekomen reacties onderschrijven dit. Wat is de achtergrond van dit voorstel dat betrekking heeft op twee bijzondere bevoegdheden van de fiscus: bodemrecht en het fiscaal privilege? Die vraag kan kort worden beantwoord, zo meende hij: de fiscus zoekt zijn «klanten» niet zelf uit. Dit betekent dat de fiscus over voorrechten moet kunnen beschikken: het bodemrecht en het fiscaal privilege. Daarmee is ook een budgettair belang gemoeid. Het bodemrecht is bedoeld om manipulaties tegen te gaan, terwijl het voorrecht de fiscus in een zodanige positie plaatst ten opzichte van andere crediteuren, dat er nog een zekere opbrengst blijft voor de schatkist. De werkgroep schat de financiële consequenties van de verlaging van het voorrecht echter te laag, zo meende de heer Vermeend. Te gemakkelijk wordt vastgesteld dat de budgettaire effecten gematigd zullen zijn. Zijns inziens moet het voorrecht omhoog; het zou ten minste gelijk moeten worden gesteld aan pand.

De opmerkingen van de werkgroep over het bodemrecht roepen niet al te veel vragen op, zo vervolgde hij. De problematiek van de lease-overeenkomsten echter wel. Lease-overeenkomsten kunnen in twee groepen worden gedeeld: de «operational-lease» en de «finance-lease». De eerste valt niet onder de regeling van het bodemrecht, de tweede wel. In de praktijk zal dit ongetwijfeld problemen opleveren, waarbij de contracten worden uitgeplozen op zoek naar de kern en de achtergrond van het contract, de positie van contractpartijen. Er zullen veel nieuwe constructies worden bedacht en uitgevoerd, waaruit veel procedures zullen voortvloeien. Hij was dan ook niet erg gelukkig met de vormgeving van de regeling. Bovendien levert deze wijze van opereren een financieel risico op. Hebben de bewindslieden deze risico's onderkend? Is een oplossing denkbaar die tegemoet komt aan deze bezwaren tegen de nieuwe vormgeving? Heeft de werkgroep de bezwaren onderkend en gezocht naar mogelijke alternatieven? De heer Vermeend herinnerde eraan dat zich bij de Wet investeringsrekening eenzelfde problematiek heeft voorgedaan. Het ministerie van Financiën heeft toen op initiatief van een aantal inspecties in een aanschrijven een model geformuleerd waaraan overeenkomsten konden worden getoetst. Is die mogelijkheid ook overwogen voor de lease-overeenkomsten? Gelet op het belang van een goed uitvoerbare wetgeving, kan het huidige voorstel in ieder geval niet wenselijk worden geacht. Overigens wees hij op het verband tussen de positie van het bodemrecht en zijn bezwaar tegen het voorstel het voorrecht te laten zakken.

De heer Vermeend vroeg of van de gelegenheid gebruik kan worden gemaakt om een voorrecht in te voeren voor de pensioenvordering op de werkgever door individuele werknemers. Hij erkende dat dit onderwerp los staat van het onderzoek van de werkgroep, maar vroeg of de voorgenomen wetgeving als handvat kan dienen voor een regeling ter zake.

De heer **Korthals** (VVD) herinnerde eraan dat zijn fractie bij de behan-

deling van de Invorderingswet 1990 heeft gepleit voor een integrale afweging van de bevoegdheden van de fiscus. Daarbij is vooral een bezinning op het omvangrijke instrumentarium van de fiscus gewenst. De fiscale wetgeving wordt vaak gebruikt voor acute problemen en er dreigt enige partijdigheid te ontstaan in de wetgeving, omdat te eenzijdig wordt gekeken naar de dienstbaarheid aan de overheidsbelangen. Dit versterkt zich verder in de positie van de belastingambtenaar, die zowel de belastingaangiften beoordeelt, de definitieve aanslag oplegt, als schuldeiser en strafoplegger optreedt en diverse andere fiscale activiteiten uitvoert. Een dergelijke concentratie van macht is ongewenst. Ook de bevoegdheden van de fiscus zijn velerlei: – vereenvoudigd derdenbeslag; – de mogelijkheid van onmiddellijke invorderbaarheid; – het recht van voorrang; – het recht van parate executie; – de mogelijkheid van versnelde executie; – het fiscale bodemrecht; – de bevoegdheden op grond van artikel 32 tot en met 32g van de Wet op de loonbelasting en de Wet op de ketenaansprakelijkheid. De specifieke bevoegdheden zijn verder uitgebreid met onder meer: – de mogelijkheid van compensatie; – uitbreiding van de aansprakelijkheid; – uitbreiding van de informatieplichten aanzien van de belasting; terwijl daaraan door de nieuwe Invorderingswet bovendien de rechten van een normale crediteur zijn toegevoegd: – faillissement aanvragen; – conservatoir beslag leggen; – de actio Pauliana; – cessie tot zekerheid. De heer Korthals legde de nadruk op deze cumulatie van bevoegdheden. Niet voor niets wijst de Hoge Raad, zij het niet altijd expliciet, er regelmatig op dat ook de positie van de burger ten opzichte van de belastingdienst enige versterking behoeft. Daarom moet in ieder geval de Handleiding voor de belastingdienst op korte termijn worden ingevoerd. In dit verband vroeg hij hoe de regering de motie-Vermeend c.s. over het fiscaal kort geding (Kamerstuk 17 050, nr. 92) wil uitvoeren. Verder vroeg hij wanneer de regering een voorstel zal indienen voor verbetering van de regels met betrekking tot de bezwaarschriften: de belastingplichtige moet wel binnen een bepaalde termijn reageren, terwijl dit voor een belastinginspecteur of Ontvanger in veel mindere mate geldt.

Dit alles, zo meende de heer Korthals, wijst erop dat de overheid geneigd is tot een wat eenzijdige kijk op de gang van zaken. Ook de samenstelling van de werkgroep weerspiegelt dit beeld: ter zake zeer kundige ambtenaren, die, omdat zij ambtenaar zijn, toch min of meer zijn gefixeerd op de positie van de overheid. Waarom zijn in de werkgroep geen juristen van de Nederlandse juristenvereniging opgenomen of rechters? Waarom is er geen commissie van vertegenwoordigers van het bedrijfsleven samengesteld? Natuurlijk zijn er gesprekken gevoerd met het bedrijfsleven, maar de uitkomst van die gesprekken is eenzijdig weergegeven door de werkgroep. Hij wees erop dat in de Nederlandse juristenvereniging over het onderwerp als zodanig uitvoerig is gesproken. In het rapport wordt hiernaar verwezen en wordt vastgesteld dat de stemmen leken te staken over het voorrecht van de fiscus en over het voorrecht premies sociale verzekeringen, terwijl een meerderheid pleitte voor afschaffing van het bodembeslag van de fiscus en van de bedrijfsvereniging. Hoe oordeelt de Commissie-Meijnsen over een en ander?

De heer Korthals wees erop dat van de financiële verwachtingen van de Invorderingswet 1990 weinig terecht komt. Van de invoering van de thans voorgestelde maatregelen met betrekking tot het bodemrecht en het voorrecht wordt een opbrengst van 1,5 tot 2,5 mld. verwacht, maar gevreesd moet worden dat ook hiervan in de praktijk weinig terecht zal komen.

De Commissie-Houwing heeft in 1974 haar rapport uitgebracht. De werkgroep heeft dit rapport gevolgd en het is dan ook de vraag waarom deze onderwerpen niet al bij de behandeling van de Invorderingswet 1990 aan de orde konden worden gesteld. Het zal nu moeilijk worden de

belastingdienst de instrumenten af te nemen die hem bij de Invorderingswet zijn toebedeeld. Een integrale benadering had veel problemen kunnen voorkomen, zo meende de heer Korthals.

Als rechtvaardiging voor het voorrecht wordt steeds weer opgemerkt dat de Staat zijn eigen debiteuren niet uitzoekt. Daarbij wordt er echter aan voorbijgegaan dat dit net zo goed geldt voor veel «normale» crediteuren: een slachtoffer van criminaliteit kan zijn debiteur ook niet uitzoeken. Verder wordt het algemeen belang als argument aangevoerd. Dit is echter niet zo'n sterk argument, want het algemeen belang is natuurlijk ook gediend bij een goed functioneren van het bedrijfsleven. Het grootste bezwaar is echter dat de voorstellen duidelijk de invalshoek van de overheid weergeven, terwijl de belangen van het bedrijfsleven nauwelijks aan bod komen. De werkgroep heeft van de Commissie-Houwing ook nog het «soepelheidsargument» overgenomen. Dit gaat echter niet meer op, omdat inmiddels de verkorting van de betalingstermijnen tot stand is gekomen, maar ook het aanscherpen van het uitstelbeleid, de informatieverplichting en het systeem dat cessie van belastingvorderingen slechts geldig is indien de Ontvanger daarvoor toestemming heeft gegeven. Met andere woorden: de soepelheid van de belastingdienst heeft duidelijk aan betekenis ingeboet en de argumenten die daarvoor pleiten, lijken verouderd.

Het bodemrecht, in eerste instantie bedoeld om misbruik tegen te gaan, is verworpen tot een makkelijk incassomiddel voor de Ontvanger. Dit is, zeker gezien de belangen die ermee zijn gemoeid, te betreuren. De nieuwe formulering van het bodemrecht zal ongetwijfeld leiden tot een grote hoeveelheid procedures. Wanneer dit gegeven wordt afgezet tegen de opbrengst van het bodemrecht (geschat op 20 tot 45 mln.), lijkt het effect gering.

Hoe nu verder, zo vroeg de heer Korthals. In de wetgeving moet een en ander worden vastgelegd. Het zal duidelijk zijn dat zijn fractie vooral bezwaar maakt tegen de cumulatie van bevoegdheden van de fiscus. Ieder instrument is op zichzelf te rechtvaardigen en te verdedigen, maar bij elkaar genomen, wordt de macht van de fiscus te groot, waardoor een wanverhouding dreigt te ontstaan tussen de positie van de fiscus en die van de andere crediteuren. Dit zal het gezag van de overheid ondermijnen. Daarom vroeg hij de regering te streven naar een integrale afweging door een onpartijdige commissie, waarin vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, de rechtspraak, de accountancy en ambtenaren zijn opgenomen. Hij herhaalde dat de fiscus al veel, zo niet te veel, mogelijkheden heeft. In die zin is handhaving van het bodemrecht te veel van het goede.

Het antwoord van de bewindslieden

De **staatssecretaris van Justitie** herinnerde eraan dat de Commissie-Houwing in 1974 in haar rapport een algemene overweging heeft opgesteld van de privileges, niet alleen het fiscale privilege, maar ook van de privileges in het Burgerlijk Wetboek. De uitkomsten van deze overweging zijn voor een belangrijk deel verwerkt in titel 10 van Boek 3 van het nieuw BW. Bij de uitwerking van het rapport van de Commissie is besloten het fiscaal voorrecht en het bodemrecht ongemoeid te laten tot de behandeling van de Invorderingswet 1990. Tijdens de openbare behandeling van die wet is de Kamer een nota over het fiscaal voorrecht en het bodemrecht toegezegd. Dankzij de inspanning van de betrokken ambtenaren bleek het mogelijk die nota reeds op 4 juli 1990 aan de Kamer voor te leggen. De staatssecretaris voegde hieraan toe dat hij de betrokken ambtenaren zeker in staat acht de onderhavige materie objectief en kritisch te beoordelen. Hij wees de suggestie van de hand dat zij zouden zijn uitgegaan van vooringenomen standpunten.

Bovendien, zo stelde hij met klem, heeft de regering de conclusies van het rapport van de werkgroep overgenomen.

Sinds het verschijnen van het rapport van de Commissie-Houwing hebben zich stormachtige ontwikkelingen voorgedaan op het punt van de overfinanciering, waarmee de behoefte aan een bodemrecht eerder is toe- dan afgenomen. De motivering voor handhaving van het bodemrecht is wel veranderd. Was het in de vorige eeuw vooral bedoeld om misbruik te voorkomen, thans biedt het een tegenwicht tegen ontwikkelingen als fiduciaire eigendomsoverdracht en eigendomsvoorbehoud, waarin financiers zekerheid zoeken nu zij niet op klassieke wijze zekerheid kunnen putten uit de veronderstelde kredietwaardigheid van de tegenpartij.

De heer **Vreugdenhil** wees erop dat zijn bezwaar niet het bodemrecht als zodanig betreft, maar het onderscheid dat bij het bodemrecht wordt gemaakt.

De **staatssecretaris** antwoordde dat het bodemrecht een concrete en directe toegang biedt tot het kunnen executeren en uitwinnen van goederen ten bate van de fiscus. Wordt van het bodemrecht afgezien en wordt voor een andere oplossing gekozen, dan heeft dit onder meer gevolgen voor de perceptiekosten.

De heer **Korthals** erkende dat het bodemrecht een goed instrument is voor de fiscus. Hij wees echter nogmaals op de opeenstapeling van bevoegdheden van de fiscus en pleitte voor een afweging tussen de belangen van de fiscus en die van andere schuldeisers.

De **staatssecretaris** antwoordde dat het fiscale voorrecht aanzienlijk is opgeschoond. De belangen van crediteuren en de fiscus zijn in samenhang beoordeeld. Eén van de argumenten die daarbij in ogenschouw zijn genomen, is dat de fiscus niet zelf zijn debiteuren kan kiezen. Een ander argument is dat het voorrecht zuiverend kan werken op de verhoudingen in het bedrijfsleven, omdat door voorzieningen als het bodemrecht, waarbij de fiscus betrekkelijk snel kan optreden, het risico van hoog oplopende fiscale schulden wordt beperkt. Ook op de zakelijke verhoudingen tussen crediteuren en debiteuren in het algemeen kan het bodemrecht een zuiverende werking hebben. De staatssecretaris bestreed de opmerking dat te eenzijdig is uitgegaan van de belangen van de fiscus en dat volledig voorbij is gegaan aan de belangen van andere crediteuren. Hij wees op de samenhang met het rapport van de Commissie-Houwing, het nieuw BW en de afweging van een bodemrecht «nieuwe stijl». In de doctrine wordt voortdurend gewezen op de zeer speciale positie van de fiscus, die zal verzwakken wanneer niet wordt gezorgd voor een voorrecht en een redelijk eenvoudige executie.

De staatssecretaris meende dat een eventuele beslissing het voorrecht boven het pand en het bezitloos pandrecht op bodemgoederen te stellen, zal leiden tot een verschuiving van bezitloos pandrecht, dat dan na het fiscale voorrecht zal komen, naar eigendomsvoorbehoud. In dat geval is sprake van gefiscaliseerd handelen in de sfeer van het bedrijfsleven en zou de fiscus worden getroffen. Het bedrijfsleven onderkent deze ontwikkeling, zo bleek uit de gedachtenwisseling, die de werkgroep met het bedrijfsleven heeft gehad.

De staatssecretaris merkte vervolgens op dat verpakkingen niet onder het bodemrecht vallen, omdat deze goederen niet zijn bestemd om blijvend te worden gebruikt in de uitoefening van het bedrijf. Hij ontkende dat een onderscheid wordt gemaakt tussen algemene financiers en objectfinanciers. Beide crediteuren worden gelijk behandeld. Bij de lease-financiers en andere crediteuren kan een onderscheid worden gemaakt tussen de reële eigendom («operational lease») en het zekerheidsrecht, het stille pandrecht, het eigendomsvoorbehoud en de «financial lease».

De heer **Vreugdenhil** wees nogmaals op de problematiek van de

keuze. Als voorbeeld wees hij op het onderscheid dat wordt gemaakt tussen de wijnvoorraad en het meubilair van een restaurant.

De **staatssecretaris** stelde vast dat deze problematiek concreet aan de orde zal komen bij de behandeling van de wetsvoorstellen. De medewetgever is altijd in de gelegenheid te discussiëren over de introductie van nieuwe begrippen, zo vervolgde hij. De wetsgeschiedenis vormt vervolgens een bron van interpretatie, maar de praktijk leert dat de begrippen daarna altijd zullen worden geïkt in de jurisprudentie. Dit is een onvermijdelijk fenomeen en het is een illusie te denken dat ooit een wet tot stand zal komen die geen interpretatievragen zal opleveren.

De staatssecretaris meende dat de kredietverstrekking aan bedrijven niet in gevaar komt. Het bestaande bodemrecht heeft niet kunnen voorkomen dat de laatste tijd op grote schaal sprake is van overfinanciering. Ook het Hof van Justitie van de EG is niet van mening dat het bodemrecht een ongeoorloofd instrument is.

Hij vreesde dat de verzachting van het voorrecht zal leiden tot een verscherpte en versnelde invordering van de fiscus. De staatssecretaris wees erop dat de problemen met betrekking tot de «financial» en «operational lease» waarvoor wordt gevreesd, zich nu ook al in de praktijk voordoen. Ook nu moeten contracten nauwkeurig worden bekeken. Het alternatief zou zijn dat ook de reële eigendom (goederen in leen, huur of «operational lease») met het bodemrecht wordt getroffen, maar dit wordt niet redelijk geacht.

Op de bladzijden 113 en 114 van haar rapport geeft de Commissie-Meijnsen een oordeel over het bodemrecht en het fiscale privilege. Zij verwijst daarbij naar het wetsvoorstel Invorderingswet en beperkt zich tot de constatering dat het bodembeslag een bedreiging kan vormen voor bedrijven die in moeilijkheden verkeren. Immers, de zekerheidscrediteuren zullen geneigd zijn hun goederen sneller weg te halen met het gevolg dat de onderneming de moeilijkheden niet meer te boven kan komen.

De staatssecretaris herhaalde dat het aantal voorrechten reeds is uitgedund. Er zijn slechts enkele bijzondere voorrechten overgebleven (opgesomd op bladzijde 75 tot en met 77 van het rapport): de kosten tot behoud en de belangen van de zelfwerkende aannemer gaan boven het fiscale voorrecht. Dat is toch zeker niet onredelijk te noemen, zo meende hij.

Een hoog voorrecht voor gemeenten voor het verhaal van bijstandskosten kan de «kruidenier om de hoek» ernstig duperen, zo meende hij. Dit laat onverlet dat ten onrechte genoten bijstand moet worden terugbetaald.

Met betrekking tot vorderingen van werknemers uit pensioen inzake reeds vervallen termijnen van pensioen en inzake in de toekomst tot uitkering komende termijnen, wordt in artikel 1195 sub 3e en 4e voorrang verleend aan de vordering van individuele werknemers op de werkgever. In het nieuw BW is deze bepaling opgenomen in artikel 288 onder c en d, zo besloot de bewindsman.

De staatssecretaris van Financiën stelde vast dat een moeilijke afweging moet worden gemaakt tussen de belangen van de fiscus en de overige betrokkenen. De fiscus kan het bodemrecht en het voorrecht niet missen: zij zijn belangrijke instrumenten voor de Ontvanger bij de uitoefening van zijn taak en de invordering van belastingschulden, aan de andere kant mogen in het belang van de overige schuldeisers de rechten van de fiscus niet te zwaar zijn.

Het totale financiële belang van voorrecht en bodemrecht wordt door de werkgroep becijferd op 943 mln. in 1988. Een zeer omvangrijk belang dus, mede gelet op de preventieve werking van de rechten. In het rapport van de werkgroep is een evenwichtige verdeling van rechten

neergelegd, zo meende de staatssecretaris. Wat betreft het voorrecht wordt voorgesteld enigszins terug te treden en voor het bodemrecht wordt een regeling voorgesteld, die kan worden beschouwd als een verdeling van de zekerheden die partijen zich verschaffen. Deze verdeling schept een zekere mate van evenwicht tussen de crediteuren, met inbegrip van de fiscus. De inventariszaken worden «bestemd» voor de fiscus en de registergoederen, in het bijzonder de onroerende zaken, de vorderingen en de voorraden gereed en half produkt zijn «bestemd» voor de financiers. Hij maakte daarbij de aantekening dat niet alleen de fiscus krachtige voorrechten heeft in het Nederlandse bestel, ook de financiers beschikken over krachtige instrumenten zoals de hypotheek en de zekerheidseigendom.

De staatssecretaris was van mening dat het bodemrecht nodig is voor de effectuering van het voorrecht. Het bodemrecht «nieuwe stijl» voorkomt dat financiers die eigendomvoorbehoud hebben bedongen, uitsluitend met het oog op de financiering van geleverde goederen, het voorrecht van de fiscus kunnen frustreren. Een dergelijk eigendomsvoorbehoud, in het bijzonder bij «financial lease», kan in de nieuwe opzet niet aan de fiscus worden tegengeworpen. Dit kan wel gebeuren in een huursituatie, waarmee «operational lease» gelijk wordt gesteld. Hij achtte het niet ondenkbaar dat het bodemrecht «nieuwe stijl» zal leiden tot een verschuiving tussen «operational» en «financial lease». Hij wees er evenwel op dat dit een bestending is van de bestaande praktijk. Als voorbeeld wees hij op een vonnis van de Rechtbank Arnhem over het onderscheid tussen «operational» en «financial lease». Het onderscheid is afhankelijk van de vraag of er sprake is van reële eigendom. De praktijk heeft op dit punt nimmer grote problemen ondervonden en hij verwachtte niet dat zich ten opzichte van de bestaande praktijk nieuwe financiële risico's zullen voordoen.

De rangorde van het voorrecht heeft geen invloed op de noodzaak van het bodemrecht, zo vervolgde hij. Zonder bodemrecht blijven er geen goederen over waarop de fiscus verhaal kan nemen: die goederen zullen op grond van overeenkomsten al aan derden zijn overgedragen. De invoering van bezitloos pandrecht zal hierin geen wijziging brengen, omdat het in de plaats treedt van de fiduciaire eigendomsoverdracht. Het zal geen verbazing wekken dat de bewindslieden van Financiën voorstander zijn van een hoog voorrecht van de fiscus, maar ook in dezen is naar een compromis gezocht waarbij het voorrecht enigszins terugtreedt en het bodemrecht gehandhaafd en gespecificeerd wordt.

De beperking van het bodemrecht in de tijd zal, zo moet worden gevreesd, leiden tot een versneld optreden van de Ontvanger. Bovendien is deze constructie gevoelig voor oneigenlijk gebruik: contracten kunnen worden gebruikt om onder het bodemrecht uit te komen. De staatssecretaris wees er verder op dat zekerheidsgoederen die zijn verkregen vóór de beslaglegging, hebben bijgedragen aan het ontstaan van de belasting-schuld. De fiscus kent redelijke termijnen, maar binnen die termijnen moet alles invorderbaar zijn met alle rechtsmiddelen waarover de fiscus beschikt. Hij zag niet in waarom oudere schulden daarbij ten achter zouden moeten staan bij nieuwere.

De bewindsman merkte vervolgens op dat de suggestie de fiscus een privilege te verlenen tot een bepaald percentage van de opbrengst, op bezwaren stuit bij de werkgroep. Gewezen wordt op de administratieve rompslomp (de financier moet bij ieder bedongen zekerheidsrecht de Ontvanger op de hoogte stellen), de beperkte groep goederen en het feit dat de discussie over het bodemrecht verandert in een discussie over percentages, zodat de gedachtenwisseling niet kan worden afgesloten.

Eén van de argumenten voor een voorrecht voor de fiscus is gelegen in de mogelijkheid dat de fiscus zich jegens belastingschuldige soepel opstelt. Dit argument wordt gestaafd door de praktijk. Verder verwees hij

naar het uitstelbeleid zoals opgenomen in de Leidraad invordering 1990.

De heer **Korthals** wees erop dat het huidige beleid minder soepel is dan het beleid in de tijd van de Commissie-Houwing, toen het soepelheidsargument naar voren werd gebracht.

De **staatssecretaris** antwoordde dat hij niet verwachtte dat de voorstellen van de werkgroep zullen leiden tot een minder soepele houding van de fiscus, uitgaande van het recente verleden. Hij zei niet te kunnen beoordelen of de huidige situatie aanzienlijk verschilt van die in een verder verleden. De maatschappelijke omstandigheden en de economische structuur zijn echter ingrijpend veranderd en ook de mening over wat wel of niet oirbaar wordt geacht, is gewijzigd. In dit samenspel van gebruiken en praktijken is het moeilijk het begrip soepelheid van de fiscus te isoleren, zo meende hij. Een argument dat pleit voor een blijvende soepelheid van de fiscus is, dat de fiscus met de voorrechten die thans worden voorgesteld, de grote groep van crediteuren zal voorblijven. Deze positie stelt hem in staat soepelheid te betrachten.

Zijns inziens zal de aanwijzing van een groot «O» voor de centrale regeling van de uitvoering van het bodemrecht niet aan de verwachtingen voldoen. In de praktijk gaat het juist om de verschillen die zich voordoen en de beoordeling van de Ontvanger zal een feitelijke beoordeling zijn. Natuurlijk is coördinatie noodzakelijk. Daarom zullen twee directies worden aangewezen voor de behandeling van bezwaarschriften: «O»-noord en «O»-zuid, die op hun beurt regelmatig contact zullen onderhouden met de afdeling Invorderingszaken van het ministerie.

De heer **Vreugdenhil** pleitte ervoor dat grote lease-maatschappijen hun modelcontracten op één gecoördineerd punt kunnen voorleggen.

De **staatssecretaris** antwoordde dat de praktische beoordeling niet de modelcontracten betreft: de Ontvanger zal de feitelijke uitvoering van de contracten moeten beoordelen.

Hij merkte vervolgens op dat het onderscheid tussen kelderinstallaties en vaten van bierbrouwerijen is terug te brengen op twee genera: namelijk goederen die bestemd zijn blijvend te worden gebruikt in het bedrijf (de kelderinstallaties) en andere goederen die geen blijvende bestemming hebben (de vaten).

De bewindsman zei ervan uit te gaan dat de wijzigingen globaal gesproken budgettair neutraal zullen verlopen. Hij legde de nadruk op het woord «globaal», omdat weinig inzicht bestaat in de werking van de rechtsmiddelen. Hierover wordt verschillend gedacht: enerzijds wordt ervan uitgegaan dat de fiscus grote budgettaire risico's loopt, onder meer de Ontvangers zijn deze mening toegedaan, anderzijds zijn de financiers van mening dat de fiscus onevenredig in het voordeel blijft.

In een brief van 13 juli 1990 (Kamerstuk 17 050, nr. 117) wordt de Kamer meegedeeld dat de regering pas over enkele jaren zal kunnen beslissen of en hoe uitvoering zal worden gegeven aan de motie-Vermeend (Kamerstuk 17 050, nr. 92) over het fiscaal kort geding. Een termijnregeling voor de afdoening van bezwaarschriften wordt nog vóór het zomerreces aan de Kamer voorgelegd. De Raad van State heeft inmiddels ter zake advies uitgebracht, zo besloot de staatssecretaris.

Gedachtenwisseling in tweede termijn

De heer **Vreugdenhil** merkte op dat de verwijzing naar toenemende overfinanciering niet wordt gestaafd door cijfers. Uit rapporten van het midden- en kleinbedrijf blijkt dat de financiering van het midden- en kleinbedrijf redelijk verloopt. Op vragen van de Kamer naar de invoering van een speciale financieringsreserve heeft de minister van Economische Zaken geantwoord dat daaraan geen behoefte bestaat, omdat de eigenvermogensontwikkeling van het midden- en kleinbedrijf goed is. Verder is het de vraag wie de schuldlige is in het geval van overfinanciering: de

huisbankier of bij voorbeeld de lease-maatschappij. De heer Vreugdenhil meende dat de laatste daarvoor niet kan worden aangewezen, omdat hij een goed onderpand heeft verschaft. In het algemeen beoordeelt de bank de positie van het bedrijf. In de huidige voorstellen blijven de meest verantwoordelijken voor de overfinanciering echter buiten het bodemrecht.

Hetzelfde bezwaar geldt het evenwicht, waarop de staatssecretaris van Financiën duidt. Het is misschien evenwichtig dat de fiscus niet alles neemt, maar er is een duidelijk onderscheid tussen object en subject financiers. De subject financiers (de banken) blijven buiten beschouwing, terwijl zij de vorderingen in stil pandrecht krijgen overgedragen. De maatschappij zal deze beslissing niet als het toepassen van een gelijkheidseis ervaren.

De heer Vreugdenhil vroeg aandacht voor de wettechnische kant van het geheel. In artikel 21 van de Invorderingswet 1990 is bepaald: het recht van voorrang bij dit artikel toegekend, geldt boven alle andere, met uitzondering van bevoorrechte schulden in artikel 1185, 1 en 1195, 1 BW. Is dit artikel verwerkt in het nieuw BW? Zo ja, dan geldt automatisch dat het recht van voorrang hoger is, zo stelde hij vast. Overigens wees hij erop dat er geen sprake meer is van een bodemrecht zolang het wetsvoorstel voor handhaving van het bodemrecht niet is afgedaan.

Indien de regering de suggestie afwijst om de positie van de Ontvanger gelijk te stellen met die van de (stille) pandcrediteuren, dan zou een gelijkstelling kunnen plaatsvinden door een pons-ponsgewijze deling van de opbrengst, of, als ook dat niet haalbaar is, door het voorrecht boven het pandrecht te stellen. De heer Vreugdenhil herhaalde dat het principiële punt, de ongelijke positie van financiers, met de huidige voorstellen blijft bestaan.

De heer **Vermeend** stelde vast dat beide bewindslieden erop hebben gewezen dat de werkgroep in zijn rapport tot een compromis is gekomen. Op zich kan daartegen geen bezwaar bestaan, maar in dit geval is het de vraag of dit een doelmatig en doeltreffend compromis is. Voor een antwoord op die vraag moeten verschillende elementen worden afgewogen: de positie van het bedrijfsleven, van de andere crediteuren en van de schatkist en de bijzondere positie van de fiscus. Na afweging van de voor- en nadelen kwam hij tot de conclusie dat het per saldo onwenselijk is het voorrecht te verlagen. Hij zei zich hierin gesterkt te voelen door het advies van de KBO. Hij nodigde de bewindslieden uit de argumenten van de KBO te wege. Verder moet worden gevreesd dat het risico voor de schatkist groter is dan thans wordt verondersteld.

De heer Vermeend zei vervolgens er niet van overtuigd te zijn dat het vraagstuk van de lease-overeenkomsten in de nieuwe situatie geen problemen zal opleveren. Nu wijziging van de wetgeving wordt voorbereid, moet de mogelijkheid worden aangegrepen praktijkproblemen zoveel mogelijk te voorkomen in plaats van ze op te roepen. Hij vroeg de bewindslieden hun standpunt met argumenten toe te lichten, ook in de schriftelijke stukken die de Kamer zullen worden aangeboden, en niet zonder meer het voorstel van de werkgroep te volgen.

Ten slotte wees hij op de aanbeveling van de Commissie-Verburg voor een versnelde fiscale procedure voor het gerechtshof. Hoe staat het daarmee?

De heer **Korthals** merkte op dat de snelle werkwijze van de werkgroep na de behandeling van de Invorderingswet voor hem juist de reden was om te vragen de plenaire behandeling nog enige tijd uit te stellen om een integrale afweging mogelijk te maken.

Hij herhaalde dat het bodemrecht aanvankelijk was bedoeld als een anti-misbruikbepaling en zeker niet om legale transacties te belemmeren

die voor het economisch verkeer van het allergrootste belang kunnen zijn, zoals huurkoop- en «financial lease»-overeenkomsten. Wanneer het risico blijft bestaan dat de fiscus rechten kan ontlenuen aan het bodemrecht, zal vooral het midden- en kleinbedrijf daarvan de dupe worden, omdat vele schuldeisers de kredietwaardigheid niet kennen en extra voorzichtig zullen zijn. Dit is een belangrijk aspect dat moet worden meegewogen in de beoordeling van de voorstellen van de werkgroep. De fiscus heeft al grote voordelen, al was het alleen maar het recht op informatie.

De heer Korthals beaamde dat het onverstandig zou zijn alle voorrechten van de fiscus af te schaffen, maar hij herhaalde zijn bezwaar tegen de opeenstapeling van rechten van de fiscus ten opzichte van de burger. Ook in de jurisprudentie neemt het aantal bezwaren tegen deze cumulatie van rechten toe. De rechtspositie van de burger lijkt voorlopig niet op verbetering te kunnen rekenen: een besluit over het kort geding schuift de regering ver voor zich uit. Waarom heeft de fiscus recht op een nog sterkere positie ten opzichte van derde-crediteuren?

De heer Korthals wees er nogmaals op dat de leden van de werkgroep wellicht een te wat eenzijdige kijk op de problematiek hebben. Natuurlijk worden zij geadviseerd door het bedrijfsleven en door derden, maar in hoeverre zij daarvoor openstaan omdat zij die belevingswereld niet kennen, is en blijft de vraag. Waarom wordt belanghebbenden niet om advies gevraagd? Waarom worden zij niet bij de werkzaamheden betrokken? Is de regering bereid alsnog een zodanige commissie in te stellen?

De **voorzitter** meende dat de ratio van de voorrechten van de fiscus is gelegen in de omstandigheid, dat als de fiscus deze voorrechten niet zou hebben, degenen die aan hun verplichtingen voldoen meer aan de gemeenschap moeten afdragen als gevolg van het feit dat anderen niet (ten volle) aan die verplichtingen voldoen. Tegelijkertijd moet worden vastgesteld dat deze voorrechten evenzeer het belang van de concurrentiepositie van het bedrijfsleven dienen. Het geheel van voorrechten lijkt dan ook gebaseerd op het gelijkheidsbeginsel.

De **staatssecretaris van Justitie** stelde vast dat het heden ten dage zeer normaal is, in tegenstelling tot vroeger, dat in een onderneming vrijwel alle investeringsgoederen onder zakelijke zekerheidsstelling zijn gefinancierd. Uit de cijfers blijkt dat de verhouding tussen vreemd en eigen vermogen in Nederland in het algemeen lager is dan elders. Het bodemrecht wordt dan ook bij voorbeeld niet gevreesd door de «lease sector», die, ondanks dat bodemrecht, een enorme groei heeft doorgemaakt.

De heer **Vreugdenhil** wees erop dat in Nederland goederen die zijn gefinancierd via «financial lease» op de balans worden opgenomen. In andere landen is dit vaak niet het geval en komen de goederen dus niet in de jaarrekening tot uitdrukking. Hij vroeg de staatssecretaris zijn bevindingen cijfermatig te onderbouwen.

De **staatssecretaris** antwoordde dat hij zal nagaan in hoeverre dit mogelijk is. Hij maakte daarbij de kanttekening dat hij zich niet in een al te uitvoerige internationale vergelijking zal begeven, omdat het moeilijk is een bepaalde voorziening te isoleren van de plaatselijke geldende rechtssystemen. De staatssecretaris zegde toe de opmerkingen van de KBO te betrekken bij de voorbereiding van het wetsvoorstel, maar voegde hieraan toe dat voor hem het bodemrecht niet ter discussie staat. Naar verwachting kan het wetsvoorstel nog voor het einde van het jaar aan de Tweede Kamer worden voorgelegd. De cijfermatige onderbouwing van een en ander kan wellicht met dit voorstel worden meegezonden.

Tussen de banken en lease-maatschappijen bestaan vaak hechte

banden, zo ging de bewindsman verder. Overwogen zou kunnen worden alle inventarisgoederen onder eigendomsvoorbehoud te laten leveren. Eigendomsvoorbehoud is een figuur die onder het nieuw BW blijft bestaan, terwijl de fiduciaire eigendom blijft bestaan in de gestalte van het bezitloos pand.

In het bodemrecht wordt een onderscheid gemaakt tussen de wijnvoorraad en het meubilair van een restaurant, omdat wijn als een verbruiksgoed wordt beschouwd en meubilair niet.

De heer **Vreugdenhil** zei dit onderscheid niet te bestrijden, maar wees erop dat het onderscheid tussen het voorrecht van een leverancier van wijn en van een leverancier van meubilair als onrechtvaardig wordt ervaren.

De **staatssecretaris** erkende dat in de praktijk interpretatieproblemen kunnen ontstaan. Zo kan wellicht een beroep op de rechter worden gedaan voor een wijnvoorraad die als verzamelobject wordt beschouwd.

Hij merkte vervolgens op dat op bladzijde 13 van het rapport van de werkgroep een antwoord wordt gegeven op de vraag hoe het bepaalde in artikel 21 van de Invorderingswet is verwerkt in het nieuw BW: in de ontwerp-Invoeringswet boeken 3, 5 en 6 nieuw BW is hierin voorzien.

Onder het huidige recht is niet gebleken dat het midden- en kleinbedrijf wordt gedupeerd door het bodemrecht. De staatssecretaris herhaalde dat het bodemrecht niet langer is gericht op misbruikgevallen en niet moet worden gezien als een desavouering van bezitloos pandrecht en eigendomsvoorbehoud. Het bodemrecht heeft bovendien een indirect effect: het bedrijfsleven heeft belang bij het beperken van de schulden aan de fiscus. Dwangmiddelen die ervoor zorgen dat ieder aan zijn fiscale verplichtingen voldoet, leiden tot gelijkheid in de concurrentie tussen bedrijven, aldus de staatssecretaris.

Ook de **staatssecretaris van Financiën** wees erop dat de grondslag van het bodemrecht is veranderd: in plaats van het misbruik is het evenwicht tussen de rechtsmiddelen van crediteuren gekomen. De stelling dat de fiscus rechtsmiddelen moet hebben ten opzichte van andere crediteuren, wordt niet bestreden, maar het is de vraag of de fiscus onder die rechtsmiddelen een voorrecht behoort te hebben op bepaalde goederen. Die vraag beantwoordde hij bevestigend. Immers, onder de crediteuren bevinden er zich die bevoorrecht zijn ten aanzien van bepaalde goederen. Tussen die posities moet een evenwicht worden bereikt. De fiscus moet zich onder de bevoorrechte crediteuren bevinden, mede ten aanzien van bepaalde goederen. Daarvoor zijn de inventarisgoederen beschikbaar. Het begrip eigendom, en zeker het begrip fiduciaire eigendom, is hier niet het enig belangrijke: het gaat hier zonder enige twijfel om bedrijfsmiddelen die gebruikt worden in het bedrijf van de belastingschuldige. Die bedrijfsmiddelen kunnen worden getroffen door het bodemrecht. Hij achtte dit een relevante grond.

De staatssecretaris zei kennis te hebben genomen van de pleidooien om het voorrecht niet in rang te verlagen. Hij zegde toe de opmerkingen en argumenten van de KBO in overweging te nemen. Verder zal ook langs andere weg advies uit de praktijk worden gevraagd.

Ten slotte merkte hij op dat de gedachte van een fiscaal kort geding niet zonder meer door de regering wordt afgewezen, maar de bezwaren van personele en budgettaire aard staan een beslissing op dit moment in de weg.

De voorzitter van de commissie,
Koning

De griffier van de commissie,
De Gier